

abjurarent, aut sacri altaris ministerio se abdicarent. Multas econtra illi rationes afferebant, quibus instantis perurgentisque improbitatem eludere sententiamque cassare niterentur. Cumque adversus apostolicæ sedis auctoritatem, qua se ille ad hanc exactionem, præter voluntatem propriam, compulsus obtendebat, nihil argumenta, nihil supplicationes precesque proficerent, egressi, tanquam ad consultandum, consilium ineunt, ut in synodum non redeant, sed injussi omnes in domos suas discedant. Nonnulli etiam confusis vocibus clamitabant melius sibi videri ut, in synodum regressi, ipsum episcopum, priusquam execrabilem adversum eos sententiam promulgaret, cathedra episcopali deturbarent, et merita morte multato, insigne monumentum ad posterum transmittent, ne quis deinceps successorum ejus, talem sacerdotali nomini calumniam struere tentaret, etc. Hæc Lambertus de clericis, eodem argumentandi genere usis, quo hodie Lutherani et Calviniani prædicantes contra cœlibatum utuntur.

Rex quoque et aulici invitissimi tam lautos et opimos bolos ecclesiasticorum honorum, quos jam avidis faucibus apprehenderant, eripi sibi patiebantur, nec libertatem ecclesiasticam regio et regionum dominatu miserabiliter oppressam in libertatem pristinam revocari volebant. Hinc in Gregorium commune omnium ordinum odium, et ex odio, ut fit, maledicta, figmenta, mendacia et quidquid splendida bilis suggerit.

Ut igitur his et id genus aliis Bernaldus noster obviam iret, has lucubrationes edidit, et sacramenta ab excommunicatis valide administrari in primo

A tractatu et in aliquot epistolis demonstravit. De continentia itidem epistolarem velitationem cum Alboino iniit; qui initio pro conjugii clericorum dimicans, iis propemodum hastis rem gessit quibus hodie hæretici continentiam universim oppugnant. Integram quoque pro synodalibus Gregorii decretis apologiam contexuit, oculatus testis eorum quæ tunc a schismaticis in imperio turbulenter et flagitiose gerebantur. Nec Gregorius VII unquam ea causa fidelibus interdixit, ne concubinariorum missas adirent, quasi arbitraretur, sacramentum corporis et sanguinis Christi valide ab illis non confici et immolari; sed quia inveteratus et nulla facili medicina expugnabilis morbus, hoc tam durum remedium eo tempore exposcebat, nempe nullatenus venit, ait S. Anselmus in Epistola ad Wilhelmum abbatem Hirsaugensem, ut ibi reverenter astetur, ubi pertinaciter, aperta et impudenti libidine fetentes; Dei et sanctorum prohibitionem contemnendo, sacris altaribus deserviunt; imo non deserviunt, sed quantum ad ipsos, commaculant. Non, quo quis ea quæ tractant contemnenda, sed, tractantes, execrandos existimet, ut, qui Dei et angelorum præsentiam non reverentur, vel hominum detestatione repulsi, sacra contaminare desistant. Nec ullatenus oportet ut illi sint consortes de altari participantium, qui per immunditiam se faciunt exsortes altari deservientium. Verum enimvero antequam ipsum Bernaldum audimus, non abs re erit disquirere quis iste Bernaldus fuerit. Sic igitur habeto.

(Vide infra in Monumentis Gregorianis.)

AD PAULI BERNRIEDENSIS

LIBRUM

DE REBUS GESTIS GREGORII VII PONTIFICIS MAXIMI

PROŒMIUM JACOBI GRETSEI

Societatis Jesu presbyteri.

(Jacobi Gretseri Operum tomo VI, pag. 120.)

Reverendissimo et illustrissimo principi ac domino, domino JOANNI GODEFRIDO, Ecclesiæ Bambergensis episcopo, etc., JACOBUS GRETSEI.

Cum superiore anno, reverendissime et illustrissime princeps, tomum secundum Defensionis Bellarminianæ, in qua de Christo ejusque in terris supremo vicario disputatur, evulgarem, addidi ad operis calcem apologiam (285*) peculiarem pro Gregorio VII pontif. max., eo quod hunc unum præ cæ-

D teris ex toto pontificum numero hæretici nostræ ætatis, et schismatici superioris memoriæ, pessimis modis oderint, et infinitis maledictis et conviciis lacerent, omniaque venenatæ suæ linguæ spicula in hunc, velut in primarium scopum, suum destinant, et destinata emittant, idque non aliam ob causam, si rem ad vivum resecare et penitus introspicere velimus, nisi quia Gregorius ecclesiasticæ libertatis et disciplinæ constantissimus et imperterritus asser-

(285*) Hanc habes supra.

tor ac vindex fuit; nullis minis nullisque periculis (quæ plurima subiit) de recto tramite sese abduci passus; cuius integritati, innocentiae et sanctimoniae, cum varia alia luculentum testimonium præbent, tum hoc præcipue quod viri iis temporibus et paulo post subsecutis doctissimi, et virtutis laude celebratissimi, in schismate excitato ad Gregorii partes intrepide se adjunxerunt; quorum nonnulli maluerunt omnium rerum suarum jacturam facere et in exsilium abire, quam fidem, reverentiam et obedientiam erga sedem apostolicam perdere.

Quos inter familiam ducunt: Anselmus Lucensis, Anselmus Cantuariensis, Hermannus Metensis, Altmannus et Udalricus Passavienses, Gebhardus Constantiensis, Gebhardus et Thiemo Salisburgenses, Anno Coloniensis, Burckhardus Halberstatensis, omnes archiepiscopi et episcopi; itemque Wilhelmus abbas Hirsaugiensis, vir religionis opinione apud omnes decantatus, ut alios sileam.

Nec defuerunt ex eruditorum cœtu, qui litterarum monumentis posteritati testatum facerent, quam sedulus et indefessus Ecclesiae pastor Gregorius VII fuerit, quanta cura et vigilantia ovile Christi rexit, et quam mendaciter et calumniose a schismaticum satoribus traducatur, quasi in ipso omnis omnium turbarum et turbationum causa et culpa hæserit, aut etiamnum hæreat.

Ex his Gregorii VII apologeticis defensoribus duo claruerunt olim in Bavaria sub Henrico IV et Henrico V regibus et imperatoribus, Paulus Bernriedensis, et Gerochus Reicherspergensis; sed, quod dolendum, eorum pro Gregorio VII monumenta ita fuere nata, quasi nata non fuissent; longa oblivione tenebrisque obruta: quæ aliquando exstitisse forsitan ignorassemus, nisi Aventinus, qui vidit et legit, indicium fecisset in Annalibus Boicis. Nec vidit tantum Aventinus, sed, ut videtur, posteris quoque invidit, ne haberent quos Pseudobennonis in Gregorium VII furiosissimis criminationibus opponerent. Utcunque sit, numine bene amico, tandem in Paulum Bernriedensem variis in bibliothecis studiose, imo et anxie quæsitum, incidi. Nec de Gerocho, socio scriptoris et calamitatum quas Paulus a schismaticis pertulerat, spem omnem penitus posui.

Interea, dum iste investigatur, et ex caligine in lucem vindicatur, Paulum notis illustratum foras prodire jussi; et quidem sub tuo patrocínio, reverendissime et illustrissime princeps. Decebat enim ut in hac publica et solemni bonorum omnium lætitia, partim sibi, partim, et vero potissimum, nobilissimæ Bambergensi Ecclesiae et diocesi gratulantium ob celsitudinem V. ad thronum S. Othonis evectam: partim quoque, pia vota pro celsitud. V. diuturna incolumitate, et auspiciata episcopatus et principatus administratione suscipientium, ego itidem ex Bavaria concepti passim gaudii significationem palam darem.

Cum S. Basilius ad archiepiscopatum Cæsariensem communi omnium orthodoxæ fidei amantium

A approbatione et lætitia evectus esset, misit ad eum S. Gregorius Nazianzenus gratulatoriam epistolam (epist. 24), quam hunc in modum auspicatur: *Posteaquam te in sublimi throno collocatum, ac lucernam ne illam quidem, prius obscure lucentem, a spiritu victore, supra candelabrum oculis omnium expositam esse intellexi, lætatus sum, fateor. Quidni enim? cum Ecclesiae corpus male affectum esse, atque hujusmodi ductu et auxilio opus habere conspicerem.*

Liceat, illustrissime præsul, aperte et ingenue, bona cum celsitudinis vestræ venia, id quod res est, proloqui. Simul atque fama, alioqui tam pravi quam recti tenax, et tam falsi quam veri nuntia, ad nos electionem C. V. detulit, et quidem verissime; omnium catholicorum, quotquot vidi, idem, qui olim Nazianzeni, Basilio episcopali tiara insignito, animus et animi index, oratio fuit: multis cum Gregorio, Gregorii Nazianzeni parente, in has voces erumpentibus (epist. 23, inter epist. Nazianzeni): *Alii quidem alios eligent, atque in medium proponent, nimirum pro suis quisque moribus, aut commodis, quemadmodum hujusmodi rebus accidere consuevit. Nos vero neminem; neque enim fas est, non jam Basilio, sed JOANNI GODEFRIDO ab Aschauen, præferre possumus. Ecquem enim ex omnibus, quos novimus, vel vita probatiorem, vel sermone ac doctrina valentiorum, magisque ad virtutis elegantiam undique perpolitum reperiemus?*

C Nec sane immerito commune gaudium exoritur, cum alicui Ecclesiae gubernator sedulus et in omnes partes intentus præficatur. Nam, ut idem Gregorius ait (epist. 22): *Lucerna corporis est oculus non hic tantum qui corporeo modo cernit ac cernitur, sed is etiam qui spiritualiter spectat et spectatur Lucerna autem Ecclesiae est episcopus. Itaque quemadmodum cum ille pure et integre se habet, corpus quoque recte ducitur; cum autem impurus est, non recte: consimili quoque ratione, utrolibet modo sese Ecclesiae antistes habuerit, omnino vel periculi vel salutis particeps esse necesse est.* Hæc verissime sanctissimus simul et doctissimus episcopus Gregorius Nazianzenus.

D Porro cum hoc tempore in supellectile mea litteraria et libraria, nihil quo celsit. V. partam dignitatem gratularer, præter PAULUM, reperirem; non dubitavi hunc ad celsit. V. internuntii vice functurum, ablegare. Si enim tertio abhinc anno *Prædicantem Vapulantem* a me oblatum tam benevole excepit; quid sibi Paulus non poterit polliceri; qui pontifice maximo, et quidem tali ac tanto, comitatus venit; nec pontifice tantum, sed et cardinale, eoque clarissimo et eruditissimo Cæsare Baronio; celsit-vestræ, nil ambigo, propter aureos Annalium tomos, in amore et pretio: a quo Calvinianas aspergines apologetica, ut si loquar, spongia abstersi, quemadmodum olim Paulus a Gregorio VII schismaticas. Et hoc totum, quidquid est lucubrationis, celsit. V. ut libenter, sic et reverenter dico et offero,

donec aliquid dignitate et fastigio celsit. V. dignius occurrerit : Deo submisit supplicans ut Ecclesiae Bambergensi moderatorem vigilantissimum ; societati nostrae patronum singularem ; et omnibus litteratis be-

nevolentem Mæcenatem quam diutissime incolumem et superstitem, semperque donis et subsidiis cœlestibus florentem præstet.

Ingolstadii, 19 Martii, anno Redemptoris 1610.

PROLEGOMENA IN VITAM GREGORII VII PONTIFICIS MAXIMI.

Rogo te, amice Lector, ut prius hæc præloquia legas, quam ad commentarium hunc lectitandum accedas.

Quis fuerit Paulus Bernriedensis.

Id nobis explicatum dabit Aventinus lib. v Anna-
lium Bojorum : « Legi multos, præsertim Paulum
Bernriedensem, Gerochum Reicherspergenssem an-
tistitem, Augustinianos Mystas, in Bojaria ortos.
Uterque de hujusmodi discordia perniciosa li-
bros edidit, uterque pars hujus tumultus fuit. Ille,
Reginoburgii ; hic, Augustæ primariæ ædis sacer-
dos, ambo rebus Hildebrandi studuere. Quamobrem
sedibus pulsus, in exilium acti sunt. » Ita Aventi-
nus.

Paulum fuisse sacerdotem seu canonicum Ratis-
bonensem planum fit ex Vita virginis Herluçæ,
cap. 43 et 44. Ratisbona pulsus Bernriedi seu Be-
ronicæ institutum Canonicorum Regularium am-
plexus videtur, non prius : etsi prius etiam decli-
nandæ Henricianæ persecutionis causa Ratisbona
subinde se subduxit, ut ex eadem Historia de beata
virgine Herluca liquet.

Idem Aventinus ibid. : « Gregorium, virum san-
ctissimum pervicaciorem exstitisse, Paulus Bern-
riedensis, qui ejus Vitam libris duobus complexus
est, et reliqui ejus partium acerrimi propugnatores,
produnt. » Nescio quibus oculis Aventinus Bern-
riedensem legerit. In meo certe Paulo nullum ve-
stigium vel accusationis vel notæ hujus de pervica-
cia apparet. Et adeo Gregorius in hac causa pervi-
cax non fuit, ut quoties Henricus rex ; vel mini-
mam emendationis significationem daret ; eum in
gratiam et communionem sedis apostolicæ recipere
paratus fuerit. Certe tantum abest, ut Saxones
Gregorium pervicaciæ arguerint, ut eum propemo-
dum nimis lentitudinis in Henrico damnando insi-
mularint, datis ad eum epistolis, quas suæ Historiæ
de bello Saxonico Bruno intexuit. Et ipsa oratio
Gregorii ad sanctos apostolos Petrum et Paulum,
cum ultimo Henricum excommunicavit, recitata a
Paulo, satis ostendit quam nihil Gregorius hoc in
negotio pertinaciter egerit.

Pergit Aventinus : « Gerochus quoque (quo nemo
acrius scriptis libris Hildebrandum tutatus est, ut-
pote qui crimina Cæsari objecta, quæ apud nullum
alium legerim, explicat) tandem suæ partis perti-
naciæ, ne dicam tyrannidem hisce verbis, coactus
veritate, notat. « Romani, inquit, sibi divinum
« usurpant honorem, rationem actorum reddere
« nolunt, nec sibi dici æquo animo ferunt : Cur ita
« agis? » etc.

Gerochum non vidi ; utinam aliquando videam !

B Sed ex iis quæ de Gerocho narrat ipse Aventinus,
et ex Aventini ingenio, exque illis itidem quæ Paulo
Bernriedensi affingit, æstimare licet qua fide hæc
de Gerocho prodiderit. Credam talia a Gerocho ef-
fusa, cum meis oculis ea in Gerocho legero.

Idem Aventinus : « Paulus Bernriedensis narrat,
episcopum quemdam, dum pro concione Hildebran-
dum vituperat, fulmine tactum esse ; dumque age-
ret animam, dixisse : « Ignea catena constrictus
trahor ad inferos : ite, nuntiate Cæsari ut respi-
scat, et flagitium in Deum, divum Petrum ejus vi-
carium, commissum, officiis compenset, nisi me an-
tecedentem æterna supplicia subsequi malit. » Eo-
dem quoque die, nempe Paschalibus, quarto Ka-
lendas Martii, ut idem Paulus recitat, episcopus
C Spirensis, Gregorio septimo iniquus, ab eodem
Kalendis Martii devotus, animam efflavit. Gregorio
Salernum profugo intrante, civis quidam dixerat :
« Auctor dissensionis, qui totum orbem terrarum ar-
mis et bellis involvit, hujus urbis quoque quietem
conturbaturus advenit. » Mox ille, his dictis, obmu-
tescit : deductus ad Gregorium, errorem suum con-
fitemur, ab eodem sanitati restituitur. Bernried colle-
gium est flaminum Augustalium superioris Vinde-
liciæ, propter Verrem lacum, supra Monachium
quindecim millia passuum, ibi Herluçæ sacratæ fe-
minæ sepulcrum ostenditur. Ea illa tempestate
vixit, et nocturnis superum, et inferum congressi-
bus, secretisque colloquiis interesse consueta, nar-
rare solita fuit ; execratos flamma omnium arden-
tissima excruciarum. »

Hæc omnia, ut ab Aventino commemorantur,
exstant in hac, quam nunc evulgamus, Gregorii
Vita, ut et illa quæ de Rulando, Parmensi clerico,
et de ovo prodigioso commemorat. Ille (Rulandus)
vix ope Gregorii (ita Paulus refert) evasit. Et quid-
quid Aventinus illic scribit, id ferme ex Paulo
Bernriedensi decerptum esse ; perspicue docebit
Aventinianæ narrationis cum hac Vita collatio. Ex-
cipio tamen calumnias quas Aventinus suæ historiæ
subinde aspergit ; nam has aut ipse ex suo capite
extudit ; aut ex Apologia innominati auctoris pro
Henrico IV accepit ; et valde suspicor indidem de-
promptam hanc Aventino assertionem : « Opes
quoque ecclesiasticas, quibus hactenus pauperes
alebantur, militibus et rei bellicæ peritis largitus est
(Gregorius VII). Quod et Hildebrandini Gerochus et
Paulus non inficias eunt, et hic, tanquam bene-
factum excusat, et id licere defendit. » Non invenio
hanc excusationem et defensionem in nostro Paulo.

An Aventinus non copiosorem, sed obsequentiore A Paulum habuit, ita ut quidquid ipse male in Gregorium affectus, vellet, diceret?

Unde constet Paulum Bernriedensem esse hujus commentarii auctorem.

Codex ex quo hujus Vitæ exemplar desumptum est, non præferbat nomen Pauli Bernriedensis. Unde ergo liquet hunc fetum Paulo ascribi debere? Respondeo id manifestum fieri ex Aventino, cujus Codex Pauli Bernriedensis nomen præscriptum gerebat; omnia autem quæ Aventinus ex Paulo suo recitat, in hoc nostro reperiuntur, ut antea diximus. Nec refert quod in nostro exemplari non sit distinctio operis in duos libros; duobus enim libris, Paulum Gregorii Vitam complexum esse testatur Aventinus, quia collector Vitarum Wolfhardus, de quo paulo post, qui Vitam Gregorii cum cæteris in unum volumen conjecit, hanc forte distinctionem sustulit, ut non raro in omni genere librorum accidit. Sane historia quam nunc evulgamus prolixa est, et commodissime in duos libros secari potest.

II. Paulus Bernriedensis scripsit Vitam Herluçæ virginis, cujus bonam partem transtulit in Vitam S. Wicterpi, episcopi Augustani, reverendus et perdoctus Pater, Carolus Stengelius. ord. D. Benedicti ad S. Udalricum Augustæ Vindelicorum, quam tibi nunc integram infra exhibeo. In eo libello testatur Paulus se itidem Vitam Gregorii litteris mandasse; et quæ de cœlesti quadam visione Herluçæ oblata in Actis Herluçæ scribebat, jam in commentario De rebus gestis Gregorii VII explicasse. At quidquid Paulus in Vita virginis Herluçæ scribit de Christo qui, clara die, vulneratus a multo sanguine stillans, sese ei conspicuum præbuerat, id exstat in hac Vita non procul a fine, ut ibidem adnotavimus, quemadmodum et illa quæ de Adalberti presbyteri de Rota interitu in Vita Herluçæ virginis commemorantur. Ex quibus perspicue elucescit Paulum Bernriedensem utriusque lucubrationis auctorem esse.

Scripsit Paulus Vitam Gregorii VII anno Domini 1131. Id inde planum efficitur quia ad calcem hujus commentarii ita loquitur de Udalrico episcopo Passaviensi, Altmanni successore. « Hic (Thiemo seu Teodemarus archiepiscopus Salisburgensis) ordinaverat nostræ humilitatis ordinatorem reverendissimum scilicet Udalricum Laureacensem sive Pataviensem episcopum atque apostolicæ sedis legatum qui ante hoc septennium, post multos agones, pro assertione Gregoriana dogmatis, etc., obdormivit in Domino, » etc. Obiit autem Udalricus VII Idus Augusti anno 1124 (tametsi Chronica Australis obitum ejus ponit anno 1121). A quo anno si septennium numeres, annum Redemptoris 1131 invenies.

Meminit etiam Paulus in hac sua Historia Callisti secundi et Gelasii secundi, pontificum Romanorum, quorum hic pontificatum iniit anno 1118, Callistus anno 1119.

Exstat porro apud Baron. anno salutis 1106 epistola Paschalis secundi ad Udalricum seu Odericum Passaviensem, et ad Gebhardum Constantiensem episcopos.

De eodem Bertholdus in Chronico anno 1092: « In Bavariam venit Saltzburgensis episcopus Dimo (Thiemo) qui Pataviensi Ecclesiæ jam dudum viduatæ ordinavit episcopum nomine Udalricum, sanctæ Augustensis Ecclesiæ præpositum, eumque in ipso die Pentecostes cum ipso Constantiensi et Wormaciensi solemniter consecravit; hocque magnam fiduciam dedit catholicis ut in fidelitate S. Petri persisterent et schismaticorum vesaniæ indefessius obsisterent. »

Quis qualisque fuerit codex, ex quo hæc Historia descripta est, malo cognoscas verbis clarissimi et doctissimi viri, Sebastiani Tengnagelii, absque cujus ope et opera foret Paulus adhuc in tenebris cum situ et squalore, eumque blattis ac tineis decertaret; fortassis sine ulla spe missionis. Ita ergo ille ad me Vienna: « Paulum illum tuum, diu multumque perquisitum, nisi me conjecturæ fallant, feliciter eruisse videor. Exstant enim apud me Vitæ Sanctorum, mensium Aprilis, Maii et Junii unico tomo in grandi vastoque volumine comprehensæ, auctore Wolfhardo quondam (ut e præfatione in Junium liquet) collectæ, et in membranas redactæ, notæ satis probæ, et ante quadringentos præter propter annos conscriptæ. Hisce extremo Maio Vita Gregorii VII, papæ adjecta est; cujus initium sic se habet: « Igitur Gregorius VII, supra quem vere primi Gregorii requievit spiritus, natione Tuscus, patrem habuit Bonicum, et ipse Hildebrandi sortitus est in baptismo vocabulum, » etc. Hinc in laudes ejus excurrit, et nonnulla miracula memorat. Deinde ubi ad Rulandum Parmensem ventum est, quod ex Paulo Aventinus affert, Noster pium patrem, id est Gregorium, toto corpore se super eum (Rulandum, ne obtruncaretur) projecisse, omnibus de ejus morte clamantibus, narrat. Hæc oratio Gregorii, quam et Aventinus leviter perstringit, excipit. Addit et de gallina ovum mirifico cælatum opere pariente. Quare, in eam adducor sententiam, ut Aventinum hunc auctorem et habuisse, et nonnullis in locis qua verba, qua sensum sublegisse, non vane existimem. Quod vero Aventinus Paulum hunc duobus libris vitam Gregorii complexum esse testatur, cum noster in libros distinctus haud sit, censeo Pauli opusculum in Epitomen hanc a Wolfharto esse contractum. Ut ut sit, Auctor proximus ætati Gregorianæ haud longo intervallo fuisse videtur. In extrema siquidem pagina, ubi obitum Theodomari Juvaviensis episcopi commemorat, hæc subjicit: Hic (videlicet Theodomarus) ordinaverat nostræ humilitatis ordinatorem, reverendiss. scilicet Udalricum Pataviensem episcopum, qui ante hoc septennium post multos agones pro assertione Gregoriana dogmatis, cujus ad

normam et electus, et promotus fuerat, obdormivit in Domino anno ætatis suæ cv, » etc.

Hæc vir ille doctissimus et humanissimus. A quo tamen de epitome vix persuadeor. Nam in hac nostra Historia adeo fuse Gregorii VII res gestæ describuntur (excepta Berengarii damnatione, quæ a Paulo præteritur) ut nemo majorem copiam merito desiderare possit.

In hac itidem Gregoriana Historia ex vetere exemplari exscribenda, et cum autographo conferenda, egregiam plane et fructuosam catholicæ rei operam cepit R. P. Georgius Sturnus societatis nostræ, in collegio Viennensi philosophiæ professor, cui proinde, ut et clariss. Tengnagelio, Paulus Bernriedensis salutem vitamque suam; et omnes veri amatores, et Schismaticorum, atque Hæreticorum osores grandes gratias debent. Utinam alterum exemplar nancisci licuisset. Ego certe ut nanciscerer, nullis laboribus peperci. Sed frustra feci; hactenus quidem; sed non despero. Erit, qui a nobis inchoata perficiat, etiam Gerocho in lucem extracto. Fiat, fiat; neque enim aliud occurrit quo desiderium meum explicem.

De etymonominiis Hildebrandi.

Placet audire quid originationum investigatores de etymo hujus vocabuli *Hildebrandus* tradiderint; cum enim sectarii hoc nomen semper in ore circumferant, et Gregorium VII papam vix unquam *Gregorium*, sed fere semper *Hildebrandum* appellitent, dispicere oportet, num sit ejusmodi nomen, quod Gregorio probri loco oggeri jure queat, et num satis causæ habeant, cur *Hildebrandum* in *Hellebrandum*, veteres schismaticos imitati, transforment.

Anonymus de propriis nominibus Germanorum, quem quidam Lutherum existimant. Exstat tomo primo operis historici editi Basileæ, anno 1574. Et separatim quoque Ursellis anno 1569 expresse sub Lutheri nomine libellus iste evulgatus est. « Est *Brynn* seu *Brenn* (ut antiqua carmina heroum [*Heldenbaech*] indicant) galea, præsertim cristata seu cornuta; ergo *Brennus* est *Galeatus*, et *Brennburg* vel ducis *Brenni* castellum vel *Brennorum*, ceu præsidium *Galeatorum* et *armatorum* ad tutandam regionem. Et scarabeus iste majusculus, qui *galeatus rubris cornibus et alis testaceis armatus*, *Husbrenner* dicitur in nostra regione. *Hiltebrand* pro *Heltbrenn*, id est *gigas et heros Brennorum*, ceu caput et dux eorum, hodie *Hauptmann uber den reisiyen Zeug*; *Helt* enim *heroem*, velut *Achillem* vel *Hectorem* significat. *Luitprand* rex *Longobardiæ* pro *Lutbrenn*, id est *hominum galeatus*, qui *homines armis tutatur*, diximus enim *Luit*, *Lyt*, seu *Suevice Leute*, significare *homines numero plurali*. » Licet vero in hac etymologia nimis violenta videatur mutatio *Brand* in *Brenn*, inde tamen elucet *Hildebrandum* *Luthero* non esse *Hellebrandum*, hoc est *infernæ titionem*, ut *Lutherani* et *Calviniani* nunc calumniantur, sed *Brennorum*, hoc est, *galeatorum ducem, caput, præsidium et tutamen*. Et vere talis *Hilde-*

brandus fuit *Gregorius VII*. *Heroem* enim, *ducem* et *antesignanum* se præbuit illi exercitui, ad quem hæc apostoli *Ephes. vi* exhortatio exstat: « *State ergo succincti lumbos vestros in veritate, et induti loricam justitiæ, etc., et galeam salutis assume, »* etc. Quanta enim bella heros iste, et ut *Germani* appellant, *Helde* (a quo *Lutherus Hildebrandi* nomen deducit) suscepit, et feliciter tam contra *aspectabiles* quam *inaspectabiles* hostes confecerit, abunde docent cum alii, tum *Paulus noster*; ita ut non nisi nutu divino *Hiltebrandi* nomen ei primitus obtigerit, pro cuius tam honesta etymologia, est quod *Luthero*, alioqui immerentissimo, gratias agamus: si tamen *Lutherus* est auctor libelli, de quo antea.

A prædicta originatione non multum abit alia *Goldasti Calviniani*, qui in notis ad *Paræneses Tyrolis Scotorum regis* putat eos qui nominantur *Celtæ*, veteribus fuisse *Cheld*, aut aspiratione duplicata *Hheld*, qui nobis nunc *Held*. Sic *Hiltebrandum* dictum, quasi *Chelte Bren*, hoc est *Celtam Brennum*; et ab eadem origine descendere itidem ista: *Hiltebolt*, *Hiltiman*, *Hiltiwin*. Et mulierum nomina *Hiltigart*, *Hiltrut*, *Hiltegunt*, *Adilhilt*, *Reginhilt*. Ubi iterum vides, in *Hildebrandi* vocabulo nihil esse *infernale* seu *Tartareum*, ut hæretici criminantur, sed omnia heroica, ab *Celta* seu *Heroe* et *galea*.

Aventinus in *Nomenclatura* propriorum nominum. *Helt*, *Heros*, *Hyld*, *Huld*, amor est. *Hyldeprand*, amoris titio. Idem habet, *Luitprand*, *populi titio* et amor. Sed *prand* sive *brand* in istiusmodi compositis pro *titione* accipi multis parum fit verisimile: licet ita etiam sentiat *Paulus noster* in ipso *Historiæ suæ vestibulo*. Utcunque tamen sit, neque *Aventino* in mentem venit, etymon *Hildebrandi* ex *Orco* petere, sed ab *Heroe* vel *amore* sumpsit; cuiusmodi multa propria nomina *Germani* habent, ut *Huldreich*, *Huldenreich*, *Amor Regni*, sive *amoris dives et plenus*. Vulgo, *Ulricus*. Priscis, *Hildericus*. *Celtis*, *Chyldericus*. *Hyldeprecht*, *amari dignus*. *Hyldebertus*, *Celtis*, *Childebertus*. *Hyldegart*, *amoris hortus*. Hujus generis plurima invenies vocabula tam virorum, quam mulierum in *Catalogo* nominum propriorum, quibus *Alemanni* quondam appellati fuerunt, tom. II *Script. Alemannicorum*.

Fuit quoque majoribus nostris *Brand gladius*. Quo sensu voce illa poetæ *Itali* etiamnum utuntur. Quid si igitur *Hiltebrand* seu *Hildebrand*, sit *Herois*, vel *amoris gladius*? Nam ridiculus mihi ille videtur, qui in libello, quem inscripsit, *Etyma variorum nominum*, etc., nobis hanc originationem procudit. *Hiltebrant*, *Hillebrandus*, *Hillam ardens*, *amans*, *pro-cans*: Saltem dixisset. *Hilt*, seu *Hiltam* *amans*; nam hæc duo sunt mulierum nomina, ut ex proxime citato catalogo constat. Hactenus de nomine *Hildebrandi*.

Gregorium *Græcis* idem esse quod *Latinis* *Vigilium* et *Vigilantium* (jam tamen probrosum et inauspica-

tum nomen, ob *Vigilantium* hæreticum) notius est, *Achiri, Vuacho, Vuahcho*. Porro Gregorium VII Gregorii nomen non frustra tulisse, norunt cum gaudio catholici; schismatici et hæretici non sine gemitu.

PAULI BERNRIEDENSIS

VITA S. GREGORII VII PONTIFICIS MAXIMI.

(*Vide supra col. 39.*)

EXCERPTUM EX GRETSEI DISSERTATIONE

CUI TITULUS :

Cæsar Baronius, S. R. E. cardinalis amplissimus, a rationalis Calviniani criminationibus vindicatus et in eo cum alii pontifices Romani, tum Gregorius VII, per Jacobum Gretserum, societatis Jesu theologum.

(Opp. Jacobi Gretseri, VI, 224.)

DE CONCILIO WORMATIENSI CONTRA GREGORIUM VII.

De hoc videndus Baronius tom. XI, anno salutis 1076, qui ex Alberto Stadensi refert Saxonicos episcopos nequaquam in depositionem Gregorii VII consensisse. Obstrepit Calvinista, « sibi Albertum non esse ad manum, itaque se non posse discernere. » At Baronio ad manum erat. Audi ipsa Alberti verba. « Anno Domini 1076 habitum est concilium apud Wormatiam, præsentem Henrico rege, in quo universi fere Teutonici episcopi, præter Saxonicos, Gregorium papam abdicarunt. »

Furiosissime incurrit Calvinista in Baronium, et, ut eo uberiorem insectandi materiam habeat, ex suo cerebro affingit Baronio, eum dicere, « Reinerum Reineccium primum fuisse, qui vitam Henrici IV et Bennonem de Gregorio VII evulgarit. » Ostendit hoc falsum esse. Bene facit, quia non Baronii, sed suam falsitatem patefacit: nam Baronius dixit Reineccium fuisse editorem; primum fuisse, non dixit.

Refellit Baronius epistolam Henrici ad Annonem archiepiscopum Coloniensem tanquam supposititiam, quia Anno archiepiscopus anno præterito, hoc est 1085, jam obierat; et tamen anno 1086 invitatur ad synodum Wormatiensem. Calvinista, ut hinc se expediatur, transmutat Annonem in Hildolphum, et hanc epistolam ab Henrico inscriptam dicit. Quod commentum neque Reineccio, neque Urstisio, neque Reubero, neque ulli alteri in mentem venit. Omnes enim isti ediderunt hanc epistolam cum Annonis non Hildolphi nomine. Id fecundæ suæ criticæ Calvinista debet, qua instructus nodos etiam indissolubiles dissolvit.

Ejusdem criticæ beneficio transformatur *Pentecos-*

ten, quæ ad calcem epistolæ Henricianæ apparet, in *Heptecosten* seu *Heptacosten*; novam et in Latina Ecclesia inauditam vocem pro *Septuagesima*. Hanc critices rationem si sequi velimus, vix ullus error tam manifestus erit, cui ex apotheca critices non sis facturum medicinam, si hoc est medicinam facere, et non potius omnia susque deque vertere. Ipso epistolæ exordio satis figmentum Calvinisticum redarguitur; nam auctor illum ad quem scribit non tanquam nuper factum, sed ut veteranum et multorum meritorum principem laudat; quod de Hildolpho dici nequit, qui recentissimus in episcopatu erat tempore conciliabuli Wormatiensis; nam ut Bertoldus Constantiensis in Chronico testatur. « Aimo seu Anno venerabilis archiepiscopus Coloniensis, miræ sanctitatis requievit in pace XI Nonas decembris 1076, cui Hiltolfus, impar genere et moribus, successit. » Et statim post in Septuagesima anni 1076 initium est Wormatiense synedrion.

Ait Baronius a nemine unquam memorie proditum, legatos Henrici ita acceptos esse a Gregorio VII, prout architectus hujus epistolæ comminiscitur. Calvinista non sine immanibus conviciis Baronio *Aventinum* obtrudit. Hoc scilicet restabat; quasi vero Baronius non de antiquis, sed de recentibus istis, et hæresi infectis scriptitatoribus hoc pronuntiarit. Profer, si potes, priscum canumque testem; nam hunc novitium, oris et styli tam mali, nihil pendimus. Ne in Bennone quidem fabulam hanc de legatis invenies.

In Vita S. Anselmi Lucensis vocatur depositio Gregorii VII « facinus a sæculis inauditum ». Ita